

Revisor som samfunnets tillitsmann - Gjør revisor en dårligere jobb med å avdekke korrupsjon, desto lavere risiko for å møte konsekvenser?

av Janecke Ramstad Sandvik og Emma Claire Hagelund, master i Regnskap og Revisjon, NHH høsten 2016

Korrupsjon foregår som andre kriminelle handlinger skjult for offentligheten og er vanskelig å avdekke. I noen tilfeller føres ikke korrupsjon i regnskapet, i andre tilfeller vil den korrupte handlingen være kamuflert for å se ut som en vanlig transaksjon. Revisor kan i flere tilfeller stå overfor en interessekonflikt hvor insentiver til å la korrupsjon og misligheter gå ubemerket hen kan påvirke uavhengigheten og objektiviteten i deres arbeid. I tilfeller der revisor avdekker hendelser hvor kunden oppnår fordeler gjennom ledelsesstyrt økonomisk kriminalitet kan revisor stå overfor moralske valg mellom plikten til å anmelde forholdet og inntjening ved et videre samarbeid med kunden. Konsekvenser og en eventuell straff er ment å ha en preventiv og avskrekkende virkning. Vi har undersøkt hva revisorer mener om eget arbeid med å avdekke korrupsjon og vurdert hvilke forhold som kan påvirke revisor til å ta samfunnstjenlige valg.

I 2010 ble det gjort en undersøkelse for OECD hvor det kommer frem at Norges skyggeøkonomi utgjør over 15 prosent av BNP. Dette er penger som er blitt tjent på kriminalitet, korrupsjon, svindel og skatteunndragelser. I søkelyset av Wells Fargo-skandalen i USA reiser blant annet Senator Elizabeth Warren spørsmål ved revisjonskvaliteten utført av KPMG. Ansatte i Wells Fargo åpnet mellom 2011 og 2015 så mange som to millioner falske bankkontoer. KPMG ga likevel selskapet ren revisjonsberetning og vurdert internkontrollen som effektiv.

Spørsmålet om hvorvidt revisor burde fanget opp denne typen misligheter belyser en langvarig og problematisk debatt blant investorer. Tidligere skandaler som korrupsjonssaken i FIFA setter også spørsmålstegn ved kvaliteten på revisjonen. Burde den eksterne revisor oppdaget korrupte innbetalinger på \$150 millioner til representanter i FIFA? Til tross for at det gikk rykter om korrupsjon i organisasjonen, utstedte KPMG ren revisjonsberetning

Økonomisk teori antar at revisor er en rasjonell beslutningstaker og at han ikke vil risikere negativt omdømme for en liten sum med penger. Revisor vil som andre individer ikke alltid handle rasjonelt og kan stå overfor skjevheter i sin oppfattelse som kan påvirke beslutningene. Vi finner i litteraturgjennomgangen at revisor i noen tilfeller vil risikere negativt omdømme for å beholde en lønnsom kunde.

Ved hjelp av empirisk metode har vi undersøkt revisors egne holdninger til hans eller hennes ansvar for avdekking av misligheter og korrupsjon, samt hvordan eventuelle konsekvenser vil påvirke arbeidet. Våre resultater indikerer at revisorer anser det lite

sannsynlig at misligheter og korrupsjon som de ikke avdekker vil bli avdekket ved en senere anledning. Dersom det skulle avdekkes ved en senere anledning anser revisorer risikoen for å holdes ansvarlig som moderat. Videre finner vi at over halvparten av repondenente mener arbeidet de utfører er grundig nok, og at risikoen for å møte konsekvenser ikke vil påvirke hvor mye arbeid de legger ned i å avdekke korrupsjon.

Når vi sammenligner resultatet vårt med antallet rapporter om mistenkelige transaksjoner som Økokrim mottar og tall fra Association of Certified Fraud Examiners som viser at ekstern revisor kun avdekker korrupsjon i 3,4 % av tilfellene, er det grunn til å tro at revisorer overvurderer sin egen evne til å avdekke misligheter. En annen forklaring kan være at loven og standardene rundt revisors ansvar med hensyn til avdekking av korrupsjon er svært uklare, i tillegg til at det mangler kunnskap om hvilken rolle revisor spiller i kampen mot korrupsjon.

Revisor har en sentral rolle i kampen mot økonomisk kriminalitet og fungerer som samfunnets tillitsmann. Likevel er det viktig å huske på at korrupsjon er vanskelig å oppdage. Det kan være vanskelig å skaffe pålitelig informasjon om hvor omfattende problemet med korrupsjon egentlig er. De korruperte finner også stadig nye og kreative metoder å skjule transaksjonene på. For at revisor skal kunne avdekke korrupsjon og annen økonomisk kriminalitet er det viktig å innføre forståelige og konkrete regler for hvordan det skal håndteres.